

EIS-nieuws

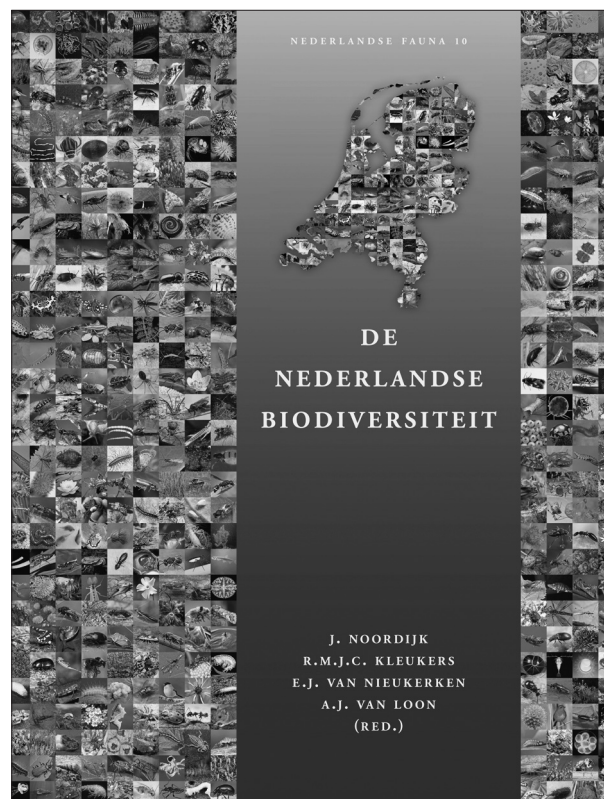
De Nederlandse biodiversiteit

De Nederlandse biodiversiteit, deel 10 in de serie Nederlandse Fauna, is verschenen! Op 25 november werd het boek onder grote belangstelling gepresenteerd bij NCB Naturalis. Het betreft een werk waarin al onze vormen van leven worden beschreven. Onder begeleiding van vier redacteurs hebben 107 personen en een heel stel fotografen samengewerkt in dit megaproject. Op 25 november is het boek gepresenteerd aan de auteurs, de pers, geïnteresseerden en is het eerste exemplaar aan algemendeskundige en medeauteur Jan Simons overhandigd.

Van allerlei groepen van dieren, planten, schimmels, bacteriën en andere eencelligen wordt informatie gegeven over het uiterlijk, de levenscyclus, de voeding, het nut en de schadelijkheid voor de mens, het aantal soorten in de wereld en in Nederland, het aantal exoten in Nederland, de globale verspreiding en de beschikbare determinatiewerken.

Het heeft een uniek totaaloverzicht van onze biodiversiteit opgeleverd. In totaal komen we tot het aantal van 47.800 gevestigde soorten die in Nederland voorkomen en -kwamen. Gevestigd betekent hier dat de soort zich minstens 10 achtereenvolgende jaren heeft voortgeplant op eigen kracht. Onder al deze soorten bevinden zich 1100 exoten, oftewel circa 2% van onze biodiversiteit. Het boek maakt ook duidelijk dat er nog veel te onderzoeken overblijft: de specialisten schatten dat er

Jan Simons krijgt het eerste exemplaar uitgereikt uit handen van Roy Kleukers (foto Herman Berkhoudt).

Een volle zaal, in totaal waren circa 200 personen aanwezig (foto Herman Berkhoudt).

nog duizenden soorten in Nederland aanwezig zijn, maar nog niet gevonden. Het gaat dan met name om bacteriën, andere eencelligen als algen, schimmels, maar ook nog om zo'n 4000 diersoorten. Deze onbekende dieren bevinden zich natuurlijk met name onder de ongewervelden; er is dus nog genoeg te doen voor ons als EIS. Het boek bevat naast de teksten voor alle groepen organismen ook nog enkele hoofdstukken waarin de achtergronden van onze biodiversiteit worden behandeld: onderzoek, indeling, patronen en trends, beleid en beheer.

Hierbij willen we nogmaals alle auteurs en fotografen hartelijk bedanken voor hun enorme inzet!

Jinze Noordijk, Roy Kleukers, Erik van Nieukerken en
André van Loon

EIS-bureau

Het EIS-bureau heeft het afgelopen jaar enkele wijzigingen doorgemaakt. John Smit heeft een jaartje vrijaf en komt in april 2011 weer terug. Ed Colijn heeft zich als vervanger van John gestort op de EIS-bestanden, Tentakel en sprinkhanen en libellen. Zijn contract zal in 2011 verlengd worden. Jinze Noordijk zal na de afronding van het biodiversiteitsboek ook een verlenging van zijn contract krijgen.

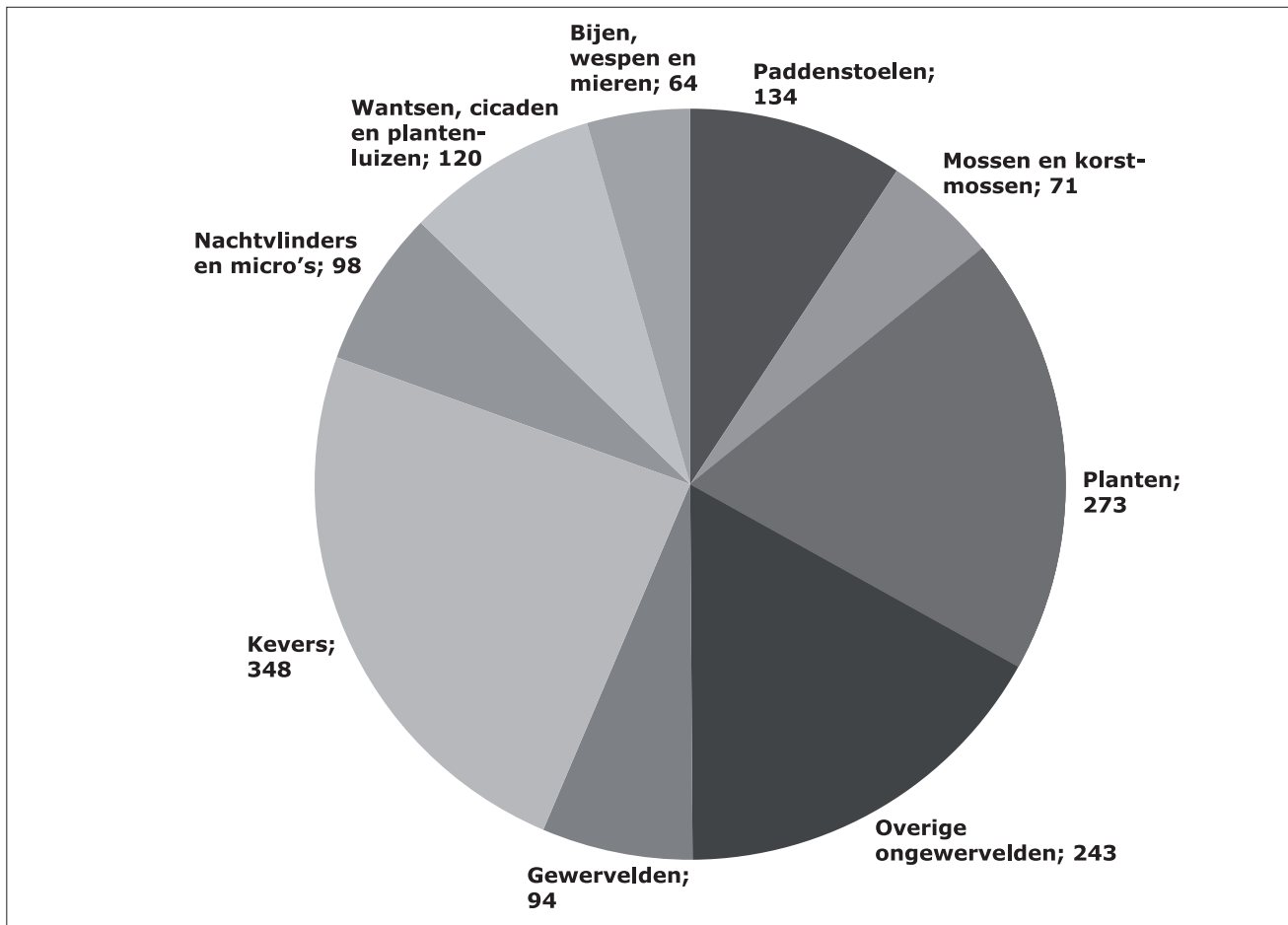
Roy Kleukers

1000-soortendag 2010 en 2011

Op zaterdag 28 augustus is in Boswachterij Staphorst de 1000-soortendag van de VOFF, Waarneming.nl en Staatsbosbeheer gehouden. Tijdens dit weekend was er een twintigtal excursies waaraan zo'n 100 mensen hebben deelgenomen. Het weer was matig en voor het inventariseren van insecten verre van optimaal. Toch was het tijdens de afsluitende barbecue al duidelijk dat de 1000 soorten gehaald zouden worden. Een aantal mensen is in de weken daarna nog meerdere malen terug gegaan om de soortenlijsten verder aan te vullen. Hierdoor is de totaalijst voor Staphorst voor 2010 uitgekomen op 1516. Dit is inclusief 71 algen en watervlooien die nog niet op Waarneming.nl ingevoerd konden worden. Het bijgaande taartdiagram laat zien dat de kevers bijna een kwart van de soorten hebben geleverd. Behalve aan de soortenrijkdom van deze groep is dit vooral ook te danken aan de inspanningen van Theodoor Heijerman.

Het is interessant om je af te vragen of 1500 soorten nu veel of weinig is. De vaatplanten en kevers behoren tot de groepen die in 2010 het best onderzocht zijn. Toch is het zo dat waarschijnlijk enkele honderden soorten kevers tijdens het veldwerk onontdekt zijn gebleven. Voor andere groepen geldt dit in nog sterkere mate. Het is niet mogelijk een zinnige schatting te geven van het totaal aantal soorten wat in het gebied aanwezig is. Wel kunnen we er zeker van zijn dat er meer dan 5.000 soorten en mogelijk zelfs bijna 10.000 soorten aanwezig zijn. Het zou daarom mogelijk moeten zijn om binnen een jaar in een gebied 3.000 soorten te halen.

In 2011 wordt de 1000-soortendag gehouden op **27 augustus**

Het aantal soorten dat per groep in 2010 in Boswachterij Staphorst is waargenomen.

in de Weerribben. Ook in dit gebied zullen we de 3.000 soorten waarschijnlijk niet gaan halen. Toch moet het met vereende inspanning mogelijk zijn om in de buurt van de 2.000 te komen.

Vincent Kalkman

Publicatie over heidebeheer

In 2010 hebben we een start gemaakt met een publicatie over manieren van heidebeheer die de vegetatie in voldoende kwaliteit behouden of herstellen, maar daarnaast ook faunavriendelijk zijn. De kennis hiervoor komt van boswachter van Staatsbosbeheer (en enthousiast entomoloog) Jap Smits, die jarenlange beheerervaring heeft in heidegebieden bij Eindhoven. Aan de hand van verschillende habitattypen (afkomstig uit de Natura 2000-doelstellingen) worden allerlei praktische beheermaatregelen omschreven en is er ook ruim aandacht voor de fauna die in het heidelandschap leeft. Aan de hand van die fauna wordt de noodzaak om gefaseerd en gevarieerd te werken benadrukt, hierbij wordt bijvoorbeeld ruim aandacht besteed aan het gentiaanblauwtje, de veldkrekel, de veenmier en de lentevuurspin. Aan het eind van de teksten over beheer willen we nog een ecologische profiel toevoegen van die belangrijke heidesoorten – kennis van de ecologie van de soorten in bepaalde heidegebieden is immers de beste manier om het beheer af te stemmen.

De financiering gebeurt door Staatsbosbeheer zelf. Het is de bedoeling om alle informatie op een bondige manier te presenteren, waarvan (toekomstige) boswachters en beheerders optimaal gebruik kunnen maken. Ook willen we het in een aantrekkelijk vorm uitgeven door het gebruik van vele verhelderende foto's. De preciese vorm die de publicatie krijgt moeten we nog bepalen. Het zou handig zijn als alles via internet beschikbaar komt, maar hopelijk zal het ook in boekvorm verschijnen.

Jinze Noordijk

Tentakel

Zoals aangekondigd in de vorige EIS-nieuwsbrief is EIS-Nederland dit jaar gestart met een digitale nieuwsbrief, de Tentakel. Inmiddels zijn vier nummers verschenen en is het aantal ontvangers gestegen naar 430. In 2011 zullen we doorgaan met dit project. Uw bijdragen, die zouden kunnen bestaan uit oproepen, bijzondere waarnemingen dan wel aankondigingen van excursies, publicaties of andere zaken die de ongewervelden van Nederland aangaan, blijven dus van harte welkom. Ze kunnen worden gezonden naar eis@ncbnaturalis.nl. Alle Tentakels zijn in te zien via www.naturalis.nl/Tentakel.

Ed Colijn

Nederlandse Faunistische Mededelingen

Vanaf 2011 zal het abonnementensysteem van NFM om administratieve redenen omgezet worden in een donateurschap. De abonnees zullen bij NFM 34 een brief ontvangen met een toelichting.

Op dit moment is NFM 34 in druk. Dit gevarieerde nummer bevat tien artikelen, waaronder de meldingen van de kiezelsprinkhaan en spookrekkel, de Oostzeegroenworm, exotische kevers, nieuwe sluipvliegen en mosmijten en herontdekking van een wants en duizendpoot. Voor 2011 zijn twee reguliere nummers gepland, evenals een special over rivierkreeften.

- 1-10 M.A.J. Grutters, R. Versijde, W.H. Bakker, D. Groenendijk & J.H. Bouwman – Nieuwkomer op het spoor: de kiezelsprinkhaan *Sphingonotus caerulans* in Nederland (Orthoptera: Acrididae)
- 11-16 J.H. Bouwman – De spookrekkel *Eumodicogryllus bordigalensis* nieuw voor Nederland (Orthoptera: Gryllidae)
- 17-22 B. Aukema – *Phimodera humeralis* na bijna 70 jaar weer in Nederland waargenomen (Heteroptera: Scutelleridae)
- 23-28 Th. Heijerman & H. Corten – *Oxythyrea funesta* weer in Nederland gevonden (Coleoptera: Scarabaeidae)
- 29-34 W.H.O. Ernst, Th. Heijerman & Th. Zeegers – *Stictoleptura cordigera*, een nieuwe boktor voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Cerambycidae)
- 35-40 M.P. Berg, A.T.C. Dias, P. Martins da Silva, P.M.C.S. da Silva & R. Verweij – Het voorkomen van de duizendpoot

Henia vesuviana in Nederland bevestigd (Chilopoda: Geophilomorpha: Dignathodontidae)

- 41-44 H. Siepel & W. Dimmers – Some mossmites new for the Netherlands (Acari: Oribatida)
- 45-54 G.W.N.M. van Moorsel, D. Tempelman & W. Lewis – De Oostzeegroenworm *Marenzelleria neglecta* in het Noordzeekanaal (Polychaeta: Spionidae)
- 55-66 Th. Zeegers – Tweede aanvulling op de naamlijst van Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae)
- 67-72 J. Smit & W. Wijngaard – *Isodontia mexicana*, een nieuwe langsteelgraafwesp voor Nederland (Hymenoptera: Sphecidae)
- 74-75 Errata Entomologische Tabellen 1 en 2

Entomologische Tabellen

In 2010 verscheen deel 5 van Entomologische Tabellen, over boorvliegen (Tephritidae). Dit is een economisch belangrijke groep, waarvan de larven bijvoorbeeld in fruit leven. Het zijn fraaie vliegjes met getekende vleugels. In Nederland komen 83 soorten voor. Het boekje bevat een uitgebreide sleutel, met platen van de vleugels. Alle soorten worden uitgebreid besproken. Voor 2011 staat in ieder geval een uitgave over de genera van de Nederlandse springstaarten op stapel, en waarschijnlijk nog een ander deel.

Roy Kleukers

Nationale Database Flora en Fauna

Op 16 september heeft EIS-Nederland samen met de andere PGO's een overeenkomst getekend met GAN. In deze overeenkomst wordt de samenwerking binnen de Nationale Database Flora en Fauna bezegelt. Dit is een belangrijke stap naar een gedegen gegevensvoorziening over flora en fauna voor de Nederlandse maatschappij.

Roy Kleukers

Foto Kars Veling

Nederlands Soortenregister

De ontwikkelingen van het Nederlands Soortenregister hebben in 2010 op een vrij laag pitje gestaan. Er zijn ten opzichte van voorgaande jaren veel nieuwtjes geplaatst op de homepage (29 per 1 december 2010, ten opzichte van 19 berichten in heel 2009). Ook worden veel gevalideerde foto's aan de website toegevoegd. In 2010 is de mijlpaal van 5000 afgebeelde soorten bereikt, met een totaal van ruim 16.500 foto's. Er is inmiddels ook veel informatie uit publicaties per soort toegevoegd, maar dit moet nog wat netter worden uitgewerkt.

Er zijn enkele projecten gestart die gekoppeld zijn aan het soortenregister. De biodiversiteitswijdte 2010 is een soort digitale scheurkalender. Na installatie krijg je elke dag een foto van een bijzondere Nederlandse soort op je scherm, met een kort verhaal. Dit project krijgt in 2011 een vervolg.

Via budget vanuit Capacity Building van de GAN heeft EIS

in 2010 een digitale sleutel opgezet voor rivierkreeften en sprinkhanen (facetdeterminatie). Hopelijk kunnen de komende jaren meerdere groepen op deze manier uitgewerkt worden.

Roy Kleukers

Samenwerking Natuurkalender

Sinds 2010 werkt EIS samen met de Natuurkalender in Wageningen. Zo levert EIS af en toe een bijdrage aan natuurbericht.nl en zijn we betrokken bij het project Insectenexperience 2011. Op 25-28 mei zal in Wageningen een grote manifestatie rondom insecten plaatsvinden. In een volgende nieuwsbrief en in de Tentakel volgt meer informatie.

Roy Kleukers

Publicaties

Door Ed Colijn, Berend Aukema [BA], Roy Kleukers [RK], Bram Koese [BK], André van Loon [AvL] en Vincent Kalkman [VK]

Publicaties EIS-Nederland

Heijerman, Th., G.O. Keijl & V.J. Kalkman 2009. *Monochamus* in Nederland: voorkomen en vangmethoden. – EIS-Nederland, Leiden.

Kalkman, V.J., J.-P. Boudot, R. Bernard, K.-J. Conze, G. de Knijf, E. Dyatlova, S. Ferreira, M. Jović, J. Ott, E. Riservato & G. Sahlén 2010. European Red List of Dragonflies. – EIS-Nederland, IUCN Species Programme, IUCN Species Survival Commission & IUCN Regional Office for Pan-Europe. Publications Office of the European Union, Luxemburg.

Koese, B., J.G.M. Cuppen, G. van Dijk & O. Vorst 2010. Populatieschatting van de brede geelgerande waterroofkever *Dytiscus latissimus* in Nederland. – EIS-Nederland, Leiden.

Noordijk, J., R.M.J.C. Kleukers, E.J. van Nieukerken & A.J. van Loon (red.) 2010. De Nederlandse biodiversiteit. – NCB Naturalis & EIS-Nederland, Leiden.

Reemer, M. & D. Kleijn 2010. Wilde bestuivers in appel- en perenboomgaarden in de Betuwe. – EIS-Nederland, Alterra & Bureau Ecologica, Leiden.

Samraoui, B., J.B. Boudot, S. Ferreira, E. Riservato, M. Jović, V.J. Kalkman & W. Schneider 2010. The status and distribution of dragonflies. – In: N. García, A. Cuttelod & D. Abdul Malak (eds.), The status and distribution of freshwater biodiversity in Northern Africa. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), Gland (Switzerland), Cambridge (UK) and Malaga (Spain): 51-70.

Vliegthart, A. & K. Huskens 2010. Inventarisatie Nationaal Park Drents-Friese Wold 2009-2010. – De Vlinderstichting, Wageningen & EIS-Nederland, Leiden.

Vliegthart, A., A.J. Loonstra & M. Reemer 2010. Insecten-inventarisaties bij Kootwijk - dagvlinders, libellen, sprinkhanen, wilde bijen & zweefvliegen. – De Vlinderstichting, Wageningen & EIS-Nederland, Leiden.

Overige publicaties Nederland

Anonymous 2010. Leuke waarnemingen 2009. – Bzzz, Nieuwsbrief Sectie Hymenoptera NEV 31: 13-14.

Beenen, R. & A. Teunissen 2010. Kevers van het Vlaams Natuurreservaat Vallei van de Ziepbeek. Een inventarisatie door Piet Poot in de periode 1980-1988. – Natuurhistorisch Maandblad 99: 118-126

Beenen, R. & J.H. Willems 2010. De wolfskeraardvlo en de Wolfskers samen op en oude vindplaats in Zuid-Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 99: 103-106.

Berg, A. van den, K. Goudsmits, P. Megens, H. Nieuwenhuijsen & E. van der Spek 2010. Verslag excursie Schoorlse Duinen 15 augustus 2009. – Bzzz, Nieuwsbrief Sectie Hymenoptera NEV 31: 7-9.

Bieman, C.F.M. den & A.W.M. Mol 2010. Vier nieuwe soorten spoorcicaden voor het eerst in Nederland aangetroffen (Hemiptera, Fulgoromorpha, Delphacidae). – Entomologische Berichten 70: 162-166.

Bijkerk, R. (red.) 2010. Handboek hydrobiologie. Biologisch onderzoek voor de ecologische beoordeling van Nederlandse zoete en brakke oppervlaktewateren. – Rapport 2010 0 28.